

KANSALLINEN SELVIYTYMINEN KORONAKRIISISTÄ JA HYVINVOINTI- VALTION ROOLI

MARKKU SIPPOLA

Koronakriisin hoidossa kansallisten ratkaisujen merkitys on ollut erityisen korostuneessa asemassa, ja kriisin taloudellisia vaikutuksia on käytetty valitun talouspoliittisen linjan oikeuttamiseen. Elokuussa 2020 valtiovarainministeriön kansliapäällikkö Martti Hetemäki varoitti valtion koronanaikaisen lainanoton vaaroista argumentoiden, että ”Euroopassa sekä bruttokansantuote että tuotanto ovat pudonneet Yhdysvaltoja enemmän” (*Kaupalehti* 14.8.2020, s. 15). Hetemäki jätti kuitenkin kertomatta, että pohjoinen Eurooppa on selviytynyt koronakriisistä sosiaalisesti ja taloudellisesti huomattavasti helpommalta kuin Yhdysvallat. Kun koko EU:n toisen vuosineljänneksen bruttokansantuote laski keskimäärin 14,4 prosenttia edellisvuoden vastaavaan aikaan verrattuna (OECD 2020), Suomessa se tippui vain 6,4 prosenttia (Tilastokeskus 2020), Ruotsissa 8,2 prosenttia (SCB 2020) ja Tanskassa 7,4 prosenttia (*thelocal.dk* 17.8.2020). Vertailun vuoksi Yhdysvalloissa pudotus oli 9,5 prosenttia, Saksassa 11,7 ja Iso-Britanniassa jopa 21,7 prosenttia (OECD 2020). Työttömyyden ja todettujen koronataapausten määrässä Pohjoismaat erottuvat vielä enemmän edukseen. Tämä puheenvuoro valottaa sitä, miten Suomi, joka harjoittaa pohjoismaisen mallin mukaista elinkeino-, työllisyys- ja terveydenhoitopolitiikkaa vahvan yhteiskunnallisen luottamuksen vallitessa,

pärjää kansainvälisessä vertailussa.

Angloamerikkalaisesta talousmallista on väitetty, että vaikka sen kansantuote joskus heikkenisikin voimakkaasti, se toipuu kriiseistä nopeasti. Koronakriisi näyttää kuitenkin kovalta palalta kyseiselle talousmallille. Pankaj Mishra (2020) kirjoittaa angloamerikkalaisen mallin epäonnistuneesta vastauksesta koronakriisiin ja päättelee, että vahvan hallinnon valtiot (mm. Saksa, Etelä-Korea, Taiwan ja Singapore) ovat selvinneet sekä yhteiskunnallisesti että taloudellisesti paremmin kriisistä kuin niin sanotun heikon valtion mallin kansantaloudet. Hän pitää bismarckilaista sosiaalivakuutusta malliesimerkinä yhteiskunnallisen resilienssin synnyttämisestä. Myös Bloombergin taloustoimittaja Ferdinando Giugliano (2020) kiinnittää huomiota ”eurooppalaisen sosiaalisen mallin” paremmuuteen epidemian hoidossa. Giugliano pitää eurooppalaisen mallin erityisyyspiirteenä siinä yhdistyvää hyvinvointivaltiota ja vahvaa julkisen terveydenhoidon järjestelmää. Useissa Yhdysvaltojen osavaltioissa terveydenhoitojärjestelmän vakaus on järkkynyt koronapandemian aiheuttamassa suunnattomassa paineessa.

Korona-aikana on ollut suuri huoli työpaikkojen säilymisestä. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat niin sanottuja palkkatyön yhteiskuntia, joissa palkkatyötä pidetään pitkälle yhteiskunnallisen järjestyksen perustana (Su-

ranta & Leinikki 2018, 16). Yhteiskunnassamme on vallinnut pitkään luottamus siihen, että koulutuksen kautta valmistuu työelämään, työelämän jälkeen voi nauttia kohtuullista eläkettä ja palkkatyölle on olemassa kollektiivista suojaa ammattiliittojen kautta. Työttömyysaste ja erityisesti työllisyysaste (kuinka suuri osuus työikäisestä väestöstä on työllistynyt) on myös nähty perinteisesti taloudellisen aktiiviteetin mittareina (Tanninen ym. 2005, 272). Suomen ja Ruotsin tilastokeskusten mukaan maiden työllisyysasteet laskivat vuoden 2020 toisella neljänneksellä pari prosenttia edellisvuoteen verrattuna työttömyysasteen noustessa Ruotsissa pari prosenttia ja Suomessa prosentin. Yhtä pieniä nousuja työttömyysasteissa ja laskuja työllisyysasteissa raportoitiin myös Norjassa ja Tanskassa. Vertailun vuoksi mainittakoon, että samaan aikaan Yhdysvaltojen työttömyysaste nousi alle neljästä yli kymmeneen prosenttiin.

Talous, työllisyys ja kansalaisten hyvinvointi ovat keskinäisriippuvaisia. Näyttäisi vahvasti siltä, että sosiaalinen ja taloudellinen piiri ovat edellytyksiä toinen toiselleen ja että niiden on mahdollista tuottaa hyvinvoinnin kehä, mikä ilmenee myös vahvana yhteiskunnallisena luottamuksena.

POHJANA TOIMIVA ELINKEINO- JA

TYÖLLISYYSPOLITIikka

Kaikille hyvää tuottavan hyvinvointivaltion pohjana on toimiva talousjärjestelmä, joka ottaa huomioon sekä yritysten että työntekijöiden tarpeet. Vaikka hyvinvointivaltion jakopolitiikka onkin universalistinen – etuusia ja palveluja tasapuolisesti kaikille – sen tarjoamat tuet ovat voittopuolisesti tarveharkintaisia niin yrityksille kuin työntekijöille. Suora tai välillinen (lainoina ja maksulykkäyksinä tarjottu) rahallinen tuki valtiolta on kuitenkin rajallista. Niinpä korona-aikana onkin tärkeää löytää

oikea tasapaino yrityksille ja työntekijöille annettavien tukien välillä.

Suomessa hallitus ilmoitti maaliskuussa 2020 tukevana yrityksiä yhteensä 15 miljardilla eurolla. Ensimmäisen vaiheen tukipakettiin kuuluivat 10 miljardin euron lainat takaukset pk-yrityksille (Finnveran kautta), 800 miljoonan euron kehitystuet (Business Finlandin kautta), suora 400 miljoonan euron arvoinen tuki pienyrityksille (ELY-keskusten kautta) sekä verohelpotuksia ja eläkemaksujen lykkäyksiä kaikkiaan 3-4,5 miljardin euron edestä. Kokonaissumma oli massiivinen – se vastasi EVA:n selvityksen mukaan noin kuutta prosenttia Suomen bruttokansantuotteesta (Kurronen 2020). Ruotsin, Tanskan ja Norjan tukipaketit ja -muodot yrityksille olivat Suomea massiivisempia keväällä 2020 (Kärnylä 2020). Suomen, Tanskan, Ruotsin ja Norjan tukipaketit suhteutettuina bruttokansantuotteeseen olivat yleisesti ottaen suuria suhteessa muihin Euroopan maihin mutta Yhdysvaltoja monin verroin pienempiä. Pohjoismaiden taloudellisia tukipaketteja voidaan pitää kuitenkin onnistuneina, mistä osoituksena on aiemmin mainittu bruttokansantuotteen pienempi lasku Pohjoismaissa verrattuna Yhdysvaltoihin.

Yhdysvaltojen massiivinen tukipaketti on herättänyt huolta, päätyikö osa pk-yrityksille varatuista tuista lopulta suurille pörssiyrityksille. Valtion takaamat lainat jaettiin suurten liikepankkien kautta, mikä herätti epäilyksen pörssiyritysten suosimisesta. (YLE 23.4.2020.) Suomessa puolestaan oli jakajina valtion alaiset instituutiot (Finnvera, Business Finland ja ELY-keskukset). Ratkaisu ylläpiti luottamusta jakoperusteisiin, vaikka muutama väärinkäytös paljastuikin. Tukia myöntävät instituutiot ovat myös meillä entuudestaan tuttuja niin yrityksille, kotitalouksille kuin työntekijöillekin. Suomessa ja Pohjoismaissa yleensäkin on eri tukimuodoille jo vakiintuneet jakoinstituutiot.

Pandemian aiheuttaman työpanoksen vähenemisen kompensoimiseksi Pohjoismaissa ovat olleet käytössä vakiintuneiden keinojen

kuten lomautusjärjestelmän lisäksi pandemian alussa nopealla aikataululla läpiviedyt lomautusta vastaavat keinot. Suomessa lomautusjärjestelmä vaimensi onnistuneesti muuttuneen taloustilanteen aiheuttamaa iskua ja hallitus varasi lisävaroja lomautusajalta maksettavien ansiöpäivärahojen rahoitukseen (STT 4.6.2020); Suomessa korvausten taso oli myös vähäisempi kuin Espanjassa, Hollannissa, Ruotsissa, Saksassa ja Tanskassa (Raina 2020, 13). Ruotsissa työnantajat saivat lomauttaa työvoimastaan 80 prosenttia valtion tuen ollessa jopa 90 prosenttia palkasta; Tanskassa työmarkkinaosapuolet sopivat 75 prosentin valtion palkkatuesta; lisäksi kaikissa Pohjoismaissa valtio tuki erikseen ammattiryhmiä kuten itsensä työllistäjiä (Kärnylä 2020). Myös Saksassa on ollut käytössä Suomen lomautusjärjestelmää muistuttava *kurzarbeit*-järjestelmä. Rainan (2020, 14) mukaan koronapandemian pitkittyessä myös muiden maiden täytyy harkita siirtymistä pysyvämpään, Suomen lomautusjärjestelmää muistuttavaan järjestelyyn.

Työllisyyspolitiikan osalta juuri lomautusjärjestelyt ovat koronakriisissä osoittaneet Giuglianon (2020) mukaan ”eurooppalaisen sosiaalisen mallin” kestävyuden Yhdysvaltoihin verrattuna. Lomautusten etuna on, että yritysten ei tarvitse irtisanoa työntekijöitään taloudellisen shokin aikana vaan heidät voi pitää palkkalistoilla kriisin yli ja näin välttää rekrytoinnin vaivan nousukauden koittaessa (Giugliano 2020). Ongelmana toisaalta on, että tämä tukimuoto saattaa ylläpitää muutoinkin heikosti menestyvää liiketoimintaa (emt.).

On paikallaan mainita työttömyys- ja yritystukimuotojen koordinoimisen yhteydessä, mitkä instituutiot edesauttoivat tukipakettien syntymisessä. Suomessa ja Tanskassa hallitus otti mukaan työnantaja- ja työntekijäkeskusjärjestöt. Hallituksen, työnantajakeskusjärjestöjen ja työntekijäkeskusjärjestöjen kolmikan-tatyö saavutti lyhyessä ajassa konsensuksen tukimuodoista ja -määristä. Lisäksi pitkässä tautiepidemian aiheuttamassa taloudellisessa

kriisissä kaikille työstä irtisanotuille ja työnhakijoille suunnattu universaali työttömyys-tuki puoltaa paikkaansa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa työttömyysvakuutusjärjestelmä on hajanainen ja riippuu osavaltioista; lisäksi tukia myönnetään todella lyhyeksi ajaksi (Greer & Lynch 2020).

HYVIN RESURSOITU

TERVEYDENHOITOJÄRJESTELMÄ

Terveyssektori on alue, jolla sosiaalisen ja taloudellisen resilienssin yhteenkietoutuminen ilmenee erittäin vahvana. Pohjoismaissa terveydenhoito on julkisen sektorin koordinoimaa, joskin hoidon tarjoajina on niin julkisen kuin yksityisen sektorinkin toimijoita. Vuonna 2016 julkisen sektorin osuus terveysmenoista oli noin kolme neljäsosaa Suomessa ja 85 prosentin paikkeilla Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Suomen suhdeluku on lähellä anglosaksisia maita kuten Australiaa, Irlantia ja Kanadaa. Silti se on kaukana Yhdysvaltojen terveyssektorista, jonka menoista yli puolet katetaan yksityisillä maksuilla. (Mikulic 2019.)

Koronapandemian aikana väestön kuolleisuutta virukseen on pidetty tärkeänä indikaattorina koronanvastaisen politiikan onnistumisen mittaamisessa. Ruotsi näyttäisi suoriutuvan poikkeuksellisen heikosti tällä mittarilla. Ruotsissa oli 18.8.2020 jo 568 koronavirukseen kuollutta miljoonaa asukasta kohti, mikä oli kuudenneksi korkein kuolleisuusaste tilastoidun 150 maan joukossa; arvo oli jopa suurempi kuin Yhdysvaltojen luku (520) (statista.com 18.8.2020). Tanskassa oli saman tilaston mukaan 107 kuollutta per miljoona asukasta (lähellä Saksan 111 kuollutta), kun taas Suomessa oli 60 ja Norjassa 49 kuollutta per miljoona asukasta. On kuitenkin huomattava, että kuolleisuus on vain yksi indikaattori ”sosiaalisessa resilienssissä”; todellinen

testi on siinä, kuinka maiden terveydenhoitojärjestelmät kestävät koronapandemian.

Ruotsin korkeassa koronakuolleisuudessa on paljolti kysymys maan valitsemasta koronantorjuntalinjasta, joka on pitkälti henkilöitynyt valtionepidemologi Anders Tegnellin. Kysymys on myös paradoksaalisesti Ruotsin kansalaisten korkeasta luottamuksesta instituutioihin. Maa tulee selviämään korkeastakin kuolleisuudesta, kunhan vain sairaanhoidon kapasiteetti ei ylitä. Ruotsi on vakuuttanut toistuvasti selviävänsä poikkeuksellisen suuresta koronahoitoa tarvitsevien määrästä. Yhdysvaltojen osalta Greer ja Lynch (2020) taas väittävät, että maan sosiaalipolitiikan ja terveyssektorin lähtökohdat tekevät maasta erityisen haavoittuvaisen koronapandemialle. Heidän mukaansa tehottomaksi haukuttu hyvinvointivaltio on itse asiassa etu pandemian hoidossa. Yhdysvalloissa yksityisen sektorin terveydenhuollon johtaminen on kohdistunut tehokkuuden kasvattamiseen. Silti kustannukset ovat kasvaneet niin paljon, että sairaalapaikkoja löytyy vain kaikkein kriittisintä hoitoa tarvitseville. OECD:n tilastojen mukaan Japanissa, Etelä-Koreassa ja Saksassa onkin moninkertainen määrä sairaalapaikkoja kuin Yhdysvalloissa. Suomessa ja Norjassa peitejä on hivenen Yhdysvaltoja enemmän 1000 asukasta kohden, Ruotsissa ja Tanskassa taas hivenen vähemmän. (OECD 2019.)

Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen koronapandemian laajan leviämisen syynä on pidetty maiden johtajien harjoittamaa koronan vakavuuden vähättelyä ja talouden asettamista terveyden edelle näissä maissa. Syynä on toki ollut myös se, että kyseiset maat ovat olleet poikkeuksellisen huonosti varautuneita laajaan epidemiaan. Financial Timesin toimittajat (2020) kertoivat huhtikuussa, että silkkä Saksan mainitseminen vertailumaana Iso-Britannialle sai brittivirkamiehen näkemään punaista. Tosiasia kuitenkin on, että maa on ollut pahasti Saksaa jäljessä tartuntojen testauksessa, kriittisen sairaanhoidon vuodepaikoissa ja hengityskoneiden määrässä.

Kansakuntien sosiaalinen kestävyys mitataan koronaepidemiassa myös työnantajan tai valtion maksamalla sairauslomakorvauksella. OECD-maista Yhdysvaltojen ohella Israelilla, Etelä-Korealla ja Sveitsillä ei ole lainkaan palkallisen sairausloman järjestelmää (WPAC 2018). Greerin ja Lynchin (2020) mukaan sairauslomakorvauksen puute ajaa ihmiset töihin sairaana, mikä on erityisen tuhoisaa pitkien karanteeniakojen taudeissa kuten koronassa.

Kriisien tullessa pohjoismaainen hyvinvointivaltio näyttää siis suoriutuvan hyvin juuri niillä politiikan lohkoilla, jotka ovat pandemian aiheuttaman kysyntälaman aikana kriittisiä: eli elinkeino-, työllisyys-, terveys- ja sosiaalipolitiikassa. Julkinen panostus näille sektoreille on ollut Pohjoismaissa voimakasta, mikä on luonut ulkoisen shokin iskiessä ”reiluutta” järjestelmään. Yksityiseen palvelutarjontaan nojautuvat anglosaksiset järjestelmät eivät puolestaan ole tarjonneet riittävää joustoa talouden ja sairaanhoidon sakatessa.

UNIVERSALISMI SOSIAALISEN KESTÄVYYDEN SELITTÄJÄNÄ

Pohjoismaat ovat sotienjälkeisinä vuosina kehittäneet vahvasti universalistisen hyvinvointivaltiomallin, jonka perusidea on se, että kaikki ovat oikeutettuja sosiaalipalveluihin ja -etuuksiin riippumatta tulotasosta. Tällaisia ovat esimerkiksi ilmainen koulutus, lapsilisä ja (ei ansioon sidottu) työttömyyspäiväraha. Toisenlaista politiikkaa edustaa tarveharkintainen järjestelmä, jossa sosiaalietuuksien tarpeellisuutta tarkastellaan ja etuuden taso vaihtelee tapauskohtaisesti. Tämä taas johtaa rakenteisiin, jossa rikkaat voivat ottaa itselleen vakuutuksia työttömyyden ja sairauden varalle mutta köyhät ovat ”sosiaaliavun” varassa.

Tanninen ym. (2005, 283) toteavat Kumlinin ja Rothsteinin (2005) tutkimusten pohjalta, että hyvinvointivaltion universalistinen

politiikka on tarveharkintaisuutta järkevämpää sosiaalisen pääoman kertymisen näkökulmasta. Universalistiset rakenteet ja ohjelmat toimivat täten investointeina sosiaaliseen pääomaan. Pohjoismaiden ja muiden koordinoitujen markkinatalouksien harjoittamat tukitoimet korona-aikana ovat olleet luonteeltaan universalististen, kaikille kohdennettujen, ja tarveharkintaisten etuuksien ja tukimuotojen yhdistelmiä. Nolan (2013) kuitenkin varoittaa, että pelkkä sosiaalisen investoinnin näkökulma, jossa sosiaalipoliittisilla toimilla tähdätään taloudelliseen kasvuun, voi olla tuhoisa talouskurin oloissa. Tässäkin universalistinen hyvinvointivaltio näyttää erinomaisuutensa: kaikille tasapuolisesti kohdennetut tukitoimet vähentävät mahdollisuutta normatiivisesti latautuneeseen jakoon ”tuottaviin” ja ”ei-tuottaviin” tukitoimiin.

Olivier Jacques ja Alain Noël (2018) yhdistävät tarveharkintaisten sosiaalietuuksien suhteellisen osuuden ja yksityisen kulutuksen osuuden sosiaalimenojen kokonaiskulutuksesta niin sanotuksi universalismi-indeksiksi. Tällä indeksillä anglosaksiset maat kuten Australia, Yhdysvallat ja Britannia ovat vahvasti tarveharkintaisia, kun taas Pohjoismaat hyvin universalistisia hyvinvointivaltioita. Muita leimallisesti tarvehankintaisia maita ovat Alankomaat, Sveitsi ja Japani, universalistisia ovat puolestaan Itävalta, Belgia, Espanja, Italia ja Portugali.

Jacques ja Noël viittaavat Walter Korven ja Joakim Palmén (1998) klassikkoteoriaan, jonka mukaan universaalien hyvinvointivaltioiden jakopolitiikka on onnistuneempaa kuin tarveharkintaan nojautuvien järjestelmien; tuloksena universalistisissa järjestelmissä on laajapohjainen ja tasapuolinen hyvinvoinnin jakautuminen. Jo pelkästään tämä huomio kertoo universalistisen hyvinvointivaltion merkityksestä suojautumisessa koronaviruksen kaltaista ulkoista shokkia vastaan. Universalismi ei kuitenkaan anna täyttä selitystä sille, miksi Pohjoismaissa on selvitty Etelä-Euroopan maita paremmin taloudellisesti ja sosiaa-

lisesti koronaviruksen ensimmäisestä aallosta. Hyvinvointivaltion instituutiot tarvitsevat rinnalleen myös luottamuksen ilmapiiriä.

LUOTTAMUS KAIKEN YTIMESSÄ

Koronakriisin alkuvaiheessa tehty, kahdenkymmenenviiden maan European Social Survey -dataan perustuva tutkimus (Oksanen ym. 2020) päättyi tulokseen, että sosiaalisuuden aste, kriisiin reagoinnin nopeus ja institutionaalinen luottamus vaikuttivat koronaviruseräkuolemien määrään näissä maissa. Tulokset ovat helposti ymmärrettävissä, mutta jälkimmäinen selitys – institutionaalinen luottamus – on hyvin mielenkiintoinen. Oksanen ym. päätelmä oli, että korkealla institutionaalisella luottamuksella on suojaava funktio koronavirusta vastaan. He mainitsevat Etelä-Euroopan maista Italian ja Espanjan sekä Ranskan matalan luottamuksen maina, joissa jouduttiin turvautumaan kovempiin sanktioihin ulkonaliikkumiskieltojen valvonnassa kuin korkean luottamuksen maissa.

Pohjoismaat ovat olleet perinteisesti korkean luottamuksen maita, vaikka nähtäväksi jää, tuleeko Ruotsin muista Pohjoismaista poikkeava koronastrategia vähentämään maassa vallitsevaa luottamuksen ilmapiiriä. Oireellista on, että Eurofoundin (2020) mukaan EU-27-maiden joukossa koronavirusaikainen luottamus hallitukseen oli vahvinta Suomessa ja Tanskassa. Näissä maissa luottamustaso oli asteikolla 1–10 yli seitsemän keskiarvon ollessa 4,8. Luottamus EU:iin oli myös korkeinta Suomen ja Tanskan lisäksi Irlannissa. Mitä tulee terveydenhoitojärjestelmän nauttimaan luottamukseen, saman kyselyn mukaan jälleen Suomi ja Tanska olivat kärkiviisikossa Maltaan, Espanjan ja Itävallan kanssa.

Yhteiskunnallinen luottamus ei ole syntynyt tyhjiössä vaan se on sekä vaikutin että lopputulema ”hyvässä kehässä”, jossa kattavat sosiaaliset etuudet, matala korruptio, toimi-

vat demokraattiset instituutiot, yksilöllinen autonomia ja sosiaalinen luottamus ruokkivat toinen toistaan (Martela ym. 2020). Tämän hyvän kehän vastakohtana on ”paha kehä”: matalan institutionaalisen ja yhteiskunnallisen luottamuksen, korkean korruption ja suuren epätasa-arvon aiheuttama noidankehä (ks. Rothstein & Uslander 2005). Kehäajattelu on tyypillistä niin sanotulle historiallisen institutionalismin koulukunnalle hyvinvointivaltiokehityksestä. Kehäajattelu sopiikin luottamuksen käsitteelle annettuihin määritelmiin. Luottamusta on tutkimuksessa lähestytty usein sosiaalisen pääoman termein: luottamusta voi kerryttää mutta se myös vähenee, jos sitä ei käytä. Poliitikantutkija Robert Putnam taas näkee luottamuksen sosiaalisen pääoman perustana ja yhteisöllisenä ”liimana”, joka edesauttaa yhteiskunnan toimintaa.

LOPUKSI

Voidaan ennakoita, että vahvaan valtioon ja universalistiseen sosiaalipolitiikkaan nojaavat pohjoismaiset hyvinvointivaltiot tulevat pärjäämään monia muita maita paremmin koronapandemian aikana niin terveyden kuin taloudenkin mittareilla arvioituna. Sosiaalinen pääoma ja luottamus vaikuttavat olevan korkealla koordinoituissa markkinatalouksissa; näissä on odotettavissa vahvan pandemian vastaisen sosiaalisen resilienssin ohella taloudellista resilienssiä. Pauli Kettunen (2004, 294) puhuu kilpailevien intressien, taloudellisen kasvun, yhteiskunnallisen tasa-arvon ja laajan demokratian toisiaan täydentävästä hyvästä kehästä pohjoismaisten yhteiskuntien kehityksessä. Historiallisen institutionalismin näkemyksen mukaan kehitys on vahvasti polkuriippuvaista, ja yksittäinenkin nopean muutoksen tai kriisin aikana tehty päätös saattaa

sysätä kehityksen toiselle uralle. Jos esimerkiksi korona-ajan päätökset Ruotsissa lisäävät yhteiskunnallista epäluottamusta, hyvä kehä voi särkyä.

Tämän puheenvuoron päätelmät antavat tukea vahvalle valtiolliselle säätelylle. Yritysten toiminta muuttuu mahdottomaksi ulkoisten shokkien oloissa, jos valtio ei varmista millään tavalla elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä vaikean ajan yli. Institutionaaliset rakenteet suoran ja välillisen tuen antamiseksi yrityksille ovat osoittautuneet enemmän kuin tarpeelliseksi. Yhtä lailla tärkeää on valtion nopea reagointi kotitalouksien ja työntekijöiden ahdinkoon ulkoisen shokin sattuessa. Suomessa tällaisia institutionaalisia rakenteita ovat korona-aikana hyvin toiminut lomautusjärjestelmä (esim. Raina 2020) ja vakiintuneet kanavat yrityksuille. Tätä puheenvuoroa kirjoitettaessa syksyllä 2020 reaalitalous on edelleen niin sekaisin, että markkinoiden ei voi odottaa korjaavan itse itseään vaan niiden toiminta pitää pyrkiä pitämään lähellä normaalia valtiollisin interventioin.

Koronakriisin aikana yksittäisten valtioiden politiikka korostuu. Pohjoismaatkaan eivät ole keskenään homogeenisia yhteiskuntia: erilaiset reaktiot koronakriisiin ovat viimeistään todistaneet tämän. Huomionarvoista koronapandemiassa onkin ollut ylikansallisten ja federaatiotason rakenteiden kyvyttömyys ratkaista korona-ajan ongelmia. WHO:n legitimeetti hoitaa pandemiaa on kyseenalaistettu. Yhdysvalloissa federaatiotason avussa – jos sitä on ollut – ei ole ollut mitään selkeää linjaa. Venäjällä presidentti Vladimir Putin jätti alueiden kuvernöörien vastuulle epidemian vastaisen työn. EU:n yhtenäisyyttäkin on pandemiassa koeteltu. Tasoittaako korona tietä kansallisen tason paluulle päätöksenteon keskiöön? Näin vaikuttaisi tällä hetkellä olevan ainakin sosiaali- ja terveydenhoidon sektoreilla.

KIRJALLISUUS

- Eurofound (2020) "Living, working and COVID-19: First findings – April 2020". Eurofound, Dublin. <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/living-working-and-covid-19-first-findings-april-2020> Haettu 21.8.2020.
- Financial Timesin toimittajat (2020) "Coronavirus Germany's virus response shines unforgiving light on Britain". *Financial Times* 3.4.2020. <https://www.ft.com/content/c4155982-3b8b-4a26-887d-169db6fe4244>
- Giugliano, Ferdinando (2020) "Why Europe's in Better Shape Than the U.S." *Bloomberg Opinion* 6.7.2020.
- Greer, Scott & Lynch, Julia (2020) "These social policies could help the U.S. cope with the coronavirus pandemic". *Washington Post* 24.3.2020.
- Jacques, Olivier & Noël, Alain (2018) "The case for welfare state universalism, or the lasting relevance of the paradox of redistribution". *Journal of European Social Policy* 28:1, 70-85.
- Kettunen, Pauli (2004) "The Nordic model and consensual competitiveness in Finland". Teoksessa Anna-Maija Castren, Markku Lonkila ja Matti Peltonen (toim.) *Between Sociology and History. Essays on Microhistory, Collective Action, and Nation-Building*. SKS, Helsinki, s. 289-309.
- Korpi, Walter & Palme, Joakim (1998) "The Paradox of Redistribution and Strategies of Equality: Welfare State Institutions, Inequality, and Poverty in the Western Countries". *American Sociological Review* 63:5, 661-87.
- Kumlin, Staffan & Rothstein, Bo (2005) "Making and Breaking Social Capital: The Impact of Welfare State Institutions". *Comparative Political Studies* 38:4, 339-365.
- Kurronen, Sanna (2020) "Näin tukipaketit vertaantuvat – Suomen vientimarkkinoilla elvytetään kunnolla". *EVA Arviot*, 8.4.2020. <https://www.eva.fi/blog/2020/04/08/nain-tukipaketit-vertaantuvat-suomen-vientimarkkinoilla-elvytetaan-kunnolla/> Haettu 21.8.2020.
- Kärriylä, Ilkka (2020) "Nordic public debt: the dangers of restricting public spending due to the covid-19 crisis". *Nordics.info*. <https://nordics.info/show/artikel/-07f9a72a5a/> Haettu 14.8.2020.
- Martela, Frank & Greve, Bent & Rothstein, Bo & Saari Juho (2020) "The Nordic Exceptionalism: What Explains Why the Nordic Countries Are Constantly Among the Happiest in the World". Teoksessa John F. Helliwell ym., Richard Layard, Jeffrey D. Sachs, Jan Emmanuel De Neve (toim.) *World Happiness Report 2020*. Sustainable Developments Solutions Network, New York, s. 128-145.
- Mikulic, Matej (2019) "Public and private per capita health expenditure in selected countries 2016". *Statista*. <https://www.statista.com/statistics/283221/per-capita-health-expenditure-by-country/> Haettu 18.8.2020.
- Mishra, Pankaj (2020) "Failing States: Pankaj Mishra on Anglo-America". *London Review of Books* 42:14 (July 2020).
- Nolan, Brian (2013) "What use is 'social investment'?" *Journal of European Social Policy* 23(5): 459-468.
- OECD (2019) "Hospital beds". *OECD Data*. <https://data.oecd.org/healthq/hospital-beds.htm> Haettu 14.8.2020.
- OECD (2020) "Quarterly National Accounts: G20 - Quarterly Growth Rates of GDP in volume". *OECD Stat*. <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=33940> Haettu 20.8.2020.
- Oksanen, Atte & Kaakinen, Markus & Latikka, Rita & Savolainen, Ina & Savela, Nina & Koivula, Aki (2020) "Regulation and Trust: 3-Month Follow-up Study on COVID-19 Mortality in 25 European Countries". *JMIR Publications* 6:2 (April-June 2020).
- Raina, Jyrki (2020) "Koronapandemia, lyhennetyt työajan järjestelmät ja irtisanomisten välttäminen: Ruotsi, Tanska, Saksa, Hollanti, Itävalta ja Espanja". Teollisuusliitto, Ammattiliitto Pro ja Paperiliitto, Helsinki. https://www.teollisuusliitto.fi/wp-content/uploads/2020/08/200821_COVID-19-ja-lyhennetty-tyo-aika.pdf Haettu 21.8.2020.
- Rothstein, Bo & Uslaner, Eric M. (2005). "All for all: Equality, corruption, and social trust". *World Politics* 58:1, 41-72.
- SCB (2020) "GDP indicator: Sharp contraction in second quarter 2020". *Statistics Sweden*. <https://www.scb.se/en/finding-statistics/statistics-by-subject-area/national-accounts/national-accounts/national-accounts-quarterly-and-annual-estimates/pong/statistical-news/national-accounts-second-quarter-2020/> Haettu 14.8.2020.

- Suoranta, Anu & Leinikki, Sikke (2018) ”Ihmiskoe luottamuksesta”. Teoksessa Anu Suoranta & Sikke Leinikki (toim.) *Rapautuvan palkkatyön yhteiskunta*. Vastapaino, Tampere, s. 9-17.
- Tanninen, Hannu & Pekkarinen, Jukka & Sauramo, Pekka (2005) ”Sosiaalinen pääoma ja korporatismi – kansantaloustieteellinen näkökulma luottamuksen ylläpitoon palkkaneuvotteluosapuolten ja valtiovallan välillä”. Teoksessa Pertti Jokivuori (toim.) *Sosiaalisen pääoman kentät*. Minerva Kustannus Oy, Jyväskylä, s. 270-292.
- Tilastokeskus (2020). ”Bruttokansantuote supistui 4,5 prosenttia edellisestä neljänneksestä”. *Tilastokeskus*. http://tilastokeskus.fi/til/ntp/2020/02/ntp_2020_02_2020-08-28_tie_001_fi.html Haettu 12.10.2020.
- WPAC (2018). ”Paid Leave for Personal Illness: A Detailed Look at Approaches Across OECD Countries”. *World Policy Analysis Center*. https://www.worldpolicycenter.org/sites/default/files/WORLD%20Report%20-%20Personal%20Medical%20Leave%20OECD%20Country%20Approaches_0.pdf Haettu 14.8.2020.